bestuurselite van het nut van de monarchie. Nederland had een schok van buiten nodig en die werd geleverd door Lodewijk Napoleon, die zo – zonder het zelf te beseffen – een belangrijke rol in de Nederlandse geschiedenis heeft gespeeld, zo besluit Velema.
Op het gebied van de wetgeving en de daarbij behorende uitvoering waren er (vastgelopen) ontwikkelingen. In 1809 werd een burgerlijk en een strafrechterlijk wetboek ingevoerd (en in 1806 een Schoolwet). Dit stond niet op zichzelf: het waren middelen om te komen tot staats- en natievorming. Lodewijk zorgde dat de vastgelopen besprekingen werden vlotgetrokken. Het resultaat was er naar: rechtseenheid. Maar bij de uitvoering ervan zat Lodewijk zichzelf nogal eens in de weg. Hij verhuisde het staatsapparaat van Den Haag naar Amsterdam, was veelvuldig op reis en was wispelturig in zijn denkbeelden. Tussen 1806 en 1810 werden maar liefst 123 militaire decreten uitgevaardigd, die op velerlei terreinen tot chaos leiden. In deze periode waren er zes verschillende ministers van Oorlog.
De twaalf artikelen laten zien dat er veel over de 'periode Lodewijk Napoleon' te vertellen is, maar ook dat er waarschijnlijk nog veel meer te vinden is: wie in de archieven duikt, merkt dat zelfs in de kleinste dorpsarchieven allerlei zaken terug zijn te vinden. Het is dan ook zichtbaar in wiens naam veel van deze gegevens zijn opgeschreven: Lodewijk Napoleon, Koning van Holland.

Ger Jan Onrust

MAARTEN VAN ROSSEM, *DE KOUDE OORLOG. EEN HOORCOLLEGE OVER DE WERELDGESCHIEDENIS VAN DE STRIJD TUSSEN OOST EN WEST*. 4 CD'S.
(HOME ACADEMY: DEN HAAG, 2007), € 34,95.

Volgens Van Rossem zijn de Verenigde Staten de enige schuldigen aan de Koude Oorlog. De Sovjet-Unie en de dreiging die van haar uitging was een natuurverschijnsel, waar niets aan te doen was. Het was net zoiets als met ADHD-kinderen in de klas; ontsporen ze, dan is de leerkracht schuldig, want hij heeft het probleem van deze kinderen niet goed 'gemanaged'.
Overigens laat Van Rossem er geen enkel misverstand over bestaan: zijn voorkeur ligt niet bij het Sovjetsysteem. En dat hij de ene na de andere Amerikaanse president - op Eisenhower na - van sufkoppigheid en naïviteit beschuldigd, heeft er alleen maar mee te maken dat zij autonome wezens waren en de Sovjetleiders niet.
Ter rechtvaardiging van zijn impliciete stelling over de Koude Oorlog somt Van Rossem alle menselijke en niet-menselijke verliezen van de Sovjet-Unie in de Tweede Wereldoorlog op en zet die dan af tegenover die van de Verenigde Staten. De verliezen van de Sovjet-Unie waren immens - 25 miljoen - tegenover over nog geen 300.000 aan de kant van de Verenigde Staten. En dat verklaart het veiligheidssyndroom van Stalin. De Verenigde Staten hadden moeten begrijpen dat de Sovjetunie vanaf 1945 een bufferzone in Oost-Europa wilde hebben en - omdat die er bij democratische verkiezingen aldaar nooit zou komen - de vrijheid van de volken aldaar opgeofferd moest worden aan de begrijpelijke wensen van de Sovjet-Unie. De Verenigde Staten hadden niet in de stress moeten schieten toen Stalin heel Oost-Europa op hardhandige wijze tot het communisme 'bekeerde', delen van Perzië opeiste, een militaire basis aan de Dardanellen wilde en in het algemeen niet aan de naoorlogse 'nieuwe wereldorde' wilde meewerken. In feite waren dit, volgens Van Rossem, allemaal onderhandelingspunten, net zoals de blokkade van Berlijn dat was. Alleen de Verenigde Staten hadden dat niet door of wilden dat niet zien. Voor de Sovjet-Unie was de Koude Oorlog geen strategisch conflict; ze wilde veiligheid en de mogelijkheid voor uitbreiding daarvan na de Tweede Wereldoorlog optimaal benutten. De Verenigde Staten hebben van de Koude Oorlog een ideologische tegenstelling gemaakt en daarmee het conflict opgeblazen. Gelukkig niet letterlijk, al heeft het af en toe niet veel gescheeld, weten we nu.
En daar wringt de schoen. Want Van Rossem weet alles van de Amerikanen en kan hen dus opvoeren als actieve spelers in dit krachtenspel, maar de overwegingen en motieven van de Russische leiders blijven beperkt tot het begrip 'veiligheid'. De werkelijkheid van de Koude Oorlog was gecompliceerder: naast machtspoliticus was Stalin ook overtuigd marxist. En dat de Amerikanen 'maar' 3000.000 man in de oorlog verloren en de Russen 25 miljoen zegt naast de wreedheid van de nazi's, ook iets over die van Stalin en over de verschillende wijze waarop Amerikaanse en Russische generaals met hun manschappen omgingen. In het Rode Leger telde een mensenleven niet. Volstaat Realpolitik bij het drama dat de stalinisatie van Oost-Europa was? En zelfs als het antwoord 'ja' moet zijn, dan is het toch te begrijpen dat de Verenigde Staten met een ideologisch gekleurd antwoord - gekruid met termen als 'vrijheid' en 'democratie' - kwamen. Het spanningsveld tussen willen en niet kunnen waarin de Amerikanen opereerden, had Van Rossem wel wat meer kunnen uitwerken.

Hans Pols

